

Lathund till checklista

Tillsyn inom vattenskyddsområde - bekämpningsmedel

Inledning

Vatten är vårt viktigaste livsmedel, och skyddet av grundvatten och ytvatten är därför oerhört viktigt. Ett väl skyddat grundvatten och ytvatten är viktigt för att uppnå vattendirektivets krav på god kemisk och kvantitativ status. Förutsättningarna är olika beroende vattenskyddsområde och det är då de beslutade föreskrifter som gäller. Även enligt Naturvårdsverkets föreskrifter om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel (NFS 2015:2) måste markägare och lantbrukare som vill använda sig av bekämpningsmedel inom ett vattenskyddsområde söka tillstånd hos den kommunala nämnden för miljöfrågor då det utan tillstånd gäller ett förbud mot yrkesmässig användning.

Bedömningen av vilka bekämpningsmedel som är lämpliga för användning inom vattenskyddsområde ska ske med hänsyn till läckagerisk samt vattentäktens betydelse. Bedömningar kring användning av substanser är upp till kommunerna, men det är viktigt att ta hänsyn till de substanser som är lätttrörliga samt omgivning och jordarterna i området, då risken är större för en förorening ifall jordarten anses vara särskilt känsliga för utlakning. För att möta behov av underlag har KompetensCentrum för Kemiska Bekämpningsmedel (CKB) vid Sveriges Lantbruksuniversitet utvecklat ett riskbedömningsverktyg, MACRO-DB, ett verktyg för att genomföra databaserade simuleringar av den bekämpningsmedelstransport som sker i ett fält och bedöma läckagerisken av bekämpningsmedel till ytvatten och grundvatten.

Det är viktigt med tillsyn inom vattenskyddsområde gällande bekämpningsmedel för att långsiktigt stärka upp skyddet av våra vattentäkter och på ett säkert sätt kan bibehålla en god kemisk status. Genom att minska användning av de mest svårnedbrytbara och lätttrörliga bekämpningsmedlen minskar risken för förorening av både ytvatten och grundvatten i kommunerna.

Läsanvisning för lathunden och checklistan

Siffror och andra beteckningar i lathundens vänstra kolumn hänvisar till motsvarande avsnitt i checklistan. I vissa fall har kommentarer lämnats mer övergripande för hela rubriker i checklistan och inte specifikt för varje fråga. Det framgår i så fall av vänsterkolumnen.

Följande förkortningar används i checklista och lathund:

- VSF= vattenskyddsföreskrifter
- VSO= vattenskyddsområde
- VU= verksamhetsutövare
- TM= tillsynsmyndighet
- MVG= Miljösamverkan Västra Götaland
- MSS= Miljösamverkan Skåne

1. Bekämpningsmedel

1.1	Inom vilken/-a zon/-er sker hanteringen, spridningen eller lagringen av bekämpningsmedel: ☐ Primär ☐ Sekundär ☐ Tertiär
-----	---

2. Krav i vattenskyddsföreskrifter (VSF)

2.1-2.4	<p>Kontrollera innan besöket om hantering, användning och lagring av bekämpningsmedel regleras i VSF. På plats kontrollerar du sen om VU omfattas av kraven.</p> <p>Om det krävs tillstånd/anmälan/information kontrollerar du i förväg om VU har sökt tillstånd eller lämnat in anmälan/informerat. Om länsstyrelsen har tillsynsansvaret enligt VSF, kan du behöva kontakta dem för att få informationen. Om du inte hittar någon information, så begär du att VU visar kopia på att denne har lämnat in anmälan/information alternativt fått tillstånd.</p> <p>Bryter VU mot föreskrifterna behöver du förelägga om åtgärder och lämna in en åtalsanmälan om kommunen har tillsynen över VSF. Är det länsstyrelsen som har tillsynsansvaret meddelar du istället dem – se handläggarstödet för mer information om hur du går tillväga.</p> <p>Var observant på att även andra delar av checklistan kan regleras i de föreskrifter som gäller för just det vattenskyddsområde du tillsynar utan att det tydligt framgår av checklistan.</p> <p>Bryter VU mot föreskrifterna behöver du förelägga om åtgärder och lämna in en åtalsanmälan om kommunen har tillsynen över VSF. Är det länsstyrelsen som har tillsynsansvaret meddelar du istället dem – se handläggarstödet för mer information om hur du går tillväga.</p>	VSF
---------	--	-----

3. Spridning inom vattenskyddsområde - tillstånd/anmälan

Tabell Granskning av sprutjournal (fält inom vattenskyddsområde) - stickprov

Preparat/ registre- ringsnum- mer	Se i sprutjournalen vilka preparat de har använt sig av på fält inom vattenskyddsområde.	9 kap. 1 § MB
Tillstånd/ anmält för använd- ning av prepara- tet	Har VU inte anmält eller sökt tillstånd för ett preparat eller substans, bryter VU mot vattenskyddsföreskrifterna.	
Godkänt enligt KEMI	<p>Det är en fördel om du har tillgång till internet vid tillsynsbesöket. Detta för att du enkelt ska kunna göra sökningar i Kemikalieinspektionens bekämpningsmedelsregister direkt på plats. Anledningen är att all information om preparatet inte alltid finns på etiketten, exempelvis om preparatet är godkänt att använda eller ej, om det finns dispens för att använda preparatet eller om det finns beslut om ett utvidgat produktgodkännande för mindre användningsområde (UPMA). Tillgång till bekämpningsmedelsregistret är även en förutsättning om du ska utföra tillsynen på plats under vinterhalvåret, när många jordbrukare ännu inte fyllt på sitt lager med preparat inför kommande växtodlingssäsong. Du hittar bekämpningsmedelsregistret på Kemikalieinspektionens webbplats. Tag med sprutjournalen till den plats där preparaten förvaras.</p> <p>Välj ut 2-3 preparat för närmare granskning. När du väljer ut vilka preparat du ska granska så tänk på att vissa preparat har särskilda villkor från Kemikalieinspektionen som kan vara värda att följa upp. Information om dessa finns i bekämpningsmedelsregistret.</p>	

Enligt tillstånd/Be- gränsning utifrån Macro-DB körning	Har VU tillstånd utifrån de begränsningar de fått gällande Macro-DB. Detta är endast relevant för de kommuner som använder sig av simuleringsverktyget Macro-DB.	
Kommentarer	<p>Att föra sprutjournal är en möjlighet för egenkontroll samt ökad medvetenhet runt växtskyddsarbetet. Sprutjournalen är också ett verktyg för tillsynsmyndigheterna (kommunernas miljö- och hälsoskyddsförvaltningar och länsstyrelsen) att kunna kontrollera att den lagstiftning som finns följs.</p> <p>Ansvar för journalföringen ligger på den som utför spridningen av bekämpningsmedel, men brukaren har ansvar för att ett exemplar av sprutjournalen finns tillgängligt på gården. Dokumentationen skall sparas i tre år och ska vid begäran kunna uppvisas för tillsynsmyndighet.</p>	SJVFS 2015:49 2 kap. 57-58 §§ Förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel 8 kap. 1 och 13 §§ Förordningen (2012:259) om miljöskattionsavgifter

3.2-3.4	<p>Bryter VU mot föreskrifterna behöver du förelägga om åtgärder och lämna in en åtalsanmälan om kommunen har tillsynen över VSF.</p> <p>Är det länsstyrelsen som har tillsynsansvaret meddelar du istället dem – se handläggarstödet för mer information om hur du går tillväga. Har VU inte anmält eller sökt tillstånd för ett preparat eller substans, bryter VU mot vattenskyddsföreskrifterna.</p> <p>Att föra sprutjournal är en möjlighet för egenkontroll samt ökad medvetenhet runt växtskyddsarbetet. Sprutjournalen är också ett verktyg för tillsynsmyndigheterna (kommunernas miljö- och hälsoskyddsförvaltningar och länsstyrelsen) att kunna kontrollera att den lagstiftning som finns följs.</p> <p>Ansvar för journalföringen ligger på den som utför spridningen av bekämpningsmedel, men brukaren har ansvar för att ett exemplar av sprutjournalen finns tillgängligt på gården. Dokumentationen skall sparas i tre år och ska vid begäran kunna uppvisas för tillsynsmyndighet.</p>	VSF 6 kap. NFS 2015:2 SJVFS 2015:49 2 kap. 57-58 §§ Förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel 8 kap. 1 och 13 §§ Förordningen (2012:259) om miljöskattionsavgifter
---------	--	--

3.5-3.6	<p>Den som sprider växtskyddsmedel utomhus ska hålla följande minsta skyddsavstånd:</p> <ul style="list-style-type: none">• 2 meter till öppna diken samt till dagvattenbrunnar och dräneringsbrunnar• 6 meter till sjöar och vattendrag räknat från strandlinje• för högvattenyta eller strandbrinkens överkant• 12 meter till dricksvattenbrunnar. <p>Skyddsavstånden ska anpassas efter omständigheterna på platsen för spridningen, varvid särskild hänsyn ska tas till:</p> <ul style="list-style-type: none">• på platsen för spridning rådande temperatur, vindförhållanden och övriga väderförhållanden• det avsedda spridningsområdets utbredning i vindriktningen• växtskyddsmedlets egenskaper• omgivningens känslighet för medlet• den använda spridningsmetodens precision.	3 kap. 1-2 §§ NFS 2015:2
---------	---	--------------------------

4. Lagring och hantering av bekämpningsmedel

4.2	Beroende på vad som står i de aktuella vattenskyddsföreskrifterna.	VSF 6 kap. NFS 2015:2
4.3	<p>Bekämpningsmedel ska lagras på ett säkert sätt för att förhindra olägenheter för människors hälsa och för miljön.</p> <p>Växtskyddsmedel som används i yrkesmässig spridning ska lagras i ett invallat utrymme eller invallad behållare, med möjlighet till uppsamling av läckage eller spill.</p> <p>Ett förvaringsutrymme för växtskyddsmedel kan vara utformat på olika sätt beroende på vilken mängd och vilka typer av preparat som lagras. Utrymmet kan vara allt från ett skåp till en speciell byggnad för ändamålet. Oavsett vilken storlek förrådet har måste vissa krav alltid vara uppfyllda.</p>	
4.4	Utspädning, blandning och påfyllning av bekämpningsmedel samt utvändigt rengöring av utrustning som används för spridning av växtskyddsmedel, ska ske på en plats som är lämplig för ändamålet. Sådan hantering får inte ske på vägområden, grusytor och andra mycket genomsläppliga ytor, eller på ytor av asfalt, betong eller andra hårdgjorda material på vilka det inte finns möjlighet till uppsamling av växtskyddsmedlet.	4 kap. 1 § NFS 2015:2

4.5-4.7	<p>VU bör känna till var dagvattenbrunnar och diken mynnar ut så att insatser snabbt kan sättas in för att stoppa och samla upp ett utsläpp av bekämpningsmedel så nära källan som möjligt.</p> <p>För att minska risken för att bekämpningsmedel sprids till omgivningen vid en olycka bör VU ha tillgång till utrustning för att täcka över eller stänga av dagvattenbrunnar eller valla in ett utsläpp, så att det inte når till exempel dike eller vattendrag. Utrustningen ska vara lätt att komma åt och de som arbetar i verksamheten ska veta hur den ska hanteras. Det är inte ovanligt att marken runt dagvattenbrunnar är ojämnhög eller att gummimaterialet för mattor och tättingar torkat, så att utrustningen inte sluter tätt. Det kan därför vara en bra idé att testa utrustningen med vatten då och då för att se om det hindras från att rinna ut via brunnen.</p> <p>Absorptionsmedel som har förorenats med bekämpningsmedel ska lämnas som farligt avfall.</p>	26 kap. 19 § MB Förordningen om egenkontroll 5-6 §§ (A,B och C-vh)
4.8	<p>Utrustning för yrkesmässig spridning av växtskyddsmedel ska vara i gott skick, lämplig för ändamålet och väl kalibrerad.</p> <p>Utrustning för yrkesmässig spridning av växtskyddsmedel får användas endast om den som använder utrustningen kan visa att den är godkänd av Statens jordbruksverk.</p>	2 kap. 51-52 §§ Förordningen om bekämpningsmedel (2014:425)
4.9	<p>Ett växtskyddsmedel som hänförs till klass 1 får endast användas yrkesmässigt och endast av den som har ett sådant användningstillstånd för växtskyddsmedel i klass 1 som omfattar den användning som medlet är godkänt för.</p> <p>Ett växtskyddsmedel som hänförs till klass 2 får endast användas yrkesmässigt och endast av den som har ett sådant användningstillstånd för växtskyddsmedel i klass 1 eller i klass 2 som omfattar den användning som medlet är godkänt för.</p>	18-19 §§ Förordningen om bekämpningsmedel (2014:425) 8 kap. 6 och 8 §§ förordningen om miljöstraffavgifter (2012:259)